

PAG-UNLAD PANGKAALAMAN

4.1 Malinang ang Filipino bilang daluyan ng inter/multidisiplinaryang diskurso at pananaliksik

MGA DULOG AT TEORYA SA PANANALIKSIK

Ang mga dulong at teorya sa pananaliksik ang gabay ng isang mananaliksik kung paano isasagawa o bibigyang-direksyon ang siasaliksik, Karaniwan itong gingawang batayan upang ilahad kung aling mga datos ang taglay na ng mananaliksik, kung anong proseso ang kanyang isasagawa upang makapangalap ng datos.

Ang Teyorya ng Dating

Sinasabi ni Bienvenido Lumera na noon pa man, ang teorya ng “Dating” ay ginagamit na ng mga mananaliksik, higit sa mga panunuring pampanitikan.

SA pamamagitan ng teoryang ito ay naipababatid ng isang manunulat o mananaliksik ang naging epekto at apekto ng isang babasahin sa isang mambabasa,

Ang Teoryang Bakod-Bukod-Buklod

Ipinakilala ni Elizabeth Morales- Nuncio ng Pamantasang De La Salle ang teoryang ito, sa pamamagitan ng teoryang ito ay ihihain ang isang pananaliksik sa pamamagitan ng pagsusuri kung paano tinataglay ng magkakaibang baryabol ang hangganan ng isang baryabol o ang pagpapakita ng “bakod” ang pagiging katangitangi ng bawat baryabol o paglalahad ng “bukod” Gayundin ang tinatawag na “buklod”

Maaaring ihalintulad ang teoryang ito sa pamamagitan ng pagbuo ng isang Venn Diagram. Sa paggamit ng Venn Diagram, kahit may maraming baryabol ang susuriin. Nailalahad ang mga katangian ng baryabol batay sa kung paano ito nabibigyang-limitasyon, naipakita at nailalahad ang pagkakatatulad at pagkakaiba

Sa Serye ng Lekturang pangwika ni Dr. David Michael San Juan (2018) ang konseptong ito ni Elizabeth Nuncio. Sa kanyang presentasyong poerpoint ay ganito ang nakasaan.

- Bakod: konsepto ng heyograpiya; sakop at saklaw, dimensyon at lawak ng nasasakupan; pisikal na dibisyon
- Bukod: pagsasantabi o eksklusyon; konsepto ng marginalization.
- Buklod: mga espasyo na bukas para sa lahat gayan ng daanan food court,

Filipino sa Iba't ibang Disiplina

FILDIS

public CR atbp.

- Ang Siyudad ng Mall: Ang Bakod, Bukod at Buklod bilang Espasyo at Biswal mula Tabuan hanggang SM City North EDSA ni Elizabeth Morales-Nuncio

4.2 Maunawaan ng malinaw ang pagkakaiba-iba ng mga metodo sa pananaliksik sa lipunan

Posibleng Aplikasyon ng Bakod, Bukod at Buklod

- Pag-aaral sa mga espasyo at kung paano tayo pinapahihwalay o pinag-uugnay nito.
- Pag-aaral hinggil sa gated village at “gated communities” (mga maralitang komunidad sa tabi ng mga gated subdivision)
- Pag-aaral sa eksklusibidad ng ilang mga lugar/espasyo sa bansa.
- Pag-aaral sa kaibahan ng work space ng ordinaryong manggagawa at ng mga CEO, at mga lugar ng kanilang interaksyon (board room atbp)

Pagbaklas/Pagbagtas

Mahusay gamitin ang ganitong teorya at dulong kung ang sasaliksikin ay mga polisiya upang ang polisiyang banggit ay lalo pang mapahusay o kaya ay tuluyang isaisantabi na muna.

Malayang nakakapaghahain ng mga pangyayari na tumataliwas o tumututol sa polisiya o ang tinatawag na “pagkalas”

Responsibilidad ng kung kakalasan ay may matibay o kongkretong datos na ihahain upang mapasubalian o maipakita ang kahinaan ng isang polisiya.

Natiro ang Presentasyon ni Dr. Michael Davi San Juan (2018) patungkol sa Pagbaklas/Pagbagtas

- Pag-aklas :pagsusuring historikal
- Pagbaklas: pagbuwag sa mga tradisyonal na pag-aaral
- Pagbagtas: paghahapag ng alternatibo; pagtawid sa hinaharap

Isang halimbawang pananaliksik gamit ang konseptong ito ay ang pag-aklas, Pagbaklas, Pagbagtas: Politikal na Kritisismong Pampanitikan ni Rolando Tolentino at mungkahi ring pananaliksik ni San Juan para sa konseptong ito ay ang pag-aklas, Pagbaklas, Pagbagtas sa Patakarang Pangkaularan ng Pilipinas

4.3 Maitaguyod ang paggamit ng wikang Filipino sa Pananaliksik sa iba pang disiplina

Pantayong Pananaw

Ito ang pamana ni Dr. Zeus Salazar (1997) ang konsepto ng Pantayong pananaw.

Narito ang kanyang pagbubuod sa konsepto

Ang buod ng pantayong pananaw ay nasa panloob na pagkakaugnay-ugnay at pag-uugnay ng mga katangian, halagahin, , hangarin, kaugalian, pag-aasal, kaalaman, karunungan at karanasan ng isang kabuuang pangkalinangan--- kabuuang nababalot sa ta ipinapahayag sa pamamagitan ng isang wika; ibig sabihin sa loob ng isang nagsasariling talastasan/diskursong pangkalinangan pangkabihasnan. Isang reyalidad ito sa loob ng alin mang grupong etnolingguwistikong may kabuuan at kakayahan, sa atin at sa ibang dako man ng mundo.

Pagdalumat- Salita

Sa serye ng lektura sa wika na ginaganap sa Politeknikong Unibersidad ng Pilipinas, tinalakay ni Propesor Roderick Nuncio ang maraming konsepto sa pananaliksik. Isa na rito ang tinatawag na pagdalumat-salita.

Ayon kay Propesor Roderick Nuncio

Tinatawag na dalumat-salita ang paggamit ng wika sa mataas na antas ng pagteteorya batay sa masusi, masinop, kritikal at analitikal na paggamit ng mga salita kumakatawan ng mga ideya at kaalamang nagiging konsepto sa malalimang pag-uuri't paggamit nito tinitingna sa paraang ito ang ugnayan ng salitang ugat at ang varyasyon ng mga pagbabanghay ng salita na nagluluwal ng sanga-sangang kahulugan (Nuncio at Morales 2004)

Maraming nang gumagamit ng ganitong dulong lalo na ang mga mananaliksik sa Unibersidad ng Pilipinas, *De La Salle University*, at *Ateneo De Manila University*. May ilang mga nagtataka na rin sa Politeknikong Unibersidad ng Pilipinas, Pamantasan ng Lungsod ng Maynila at maging sa Dalubhasang Normal ng Pilipinas

Sa lektura rin ni Nuncio ay ipinakita niya ang estilo ng mga mananaliksik sa pagdamulat-salita Nasa kanya ring presentasyon ang sumusunod;

- Pag – imbento/pagkatha ng ga bagong salita/konsepto: **Pinipinolohiya**

ni Covar, **Pantayog Pananaw** ni Zeus zalazar, **Pamathalaan** ni Consolacion Alaras, **Sarilaysay** ni Rosario Torres-Yu.

- Pagsasalin at pagdagdag ng kahulugan: **kritika, anda,** at **gahum** ni

Filipino sa Iba't ibang Disiplina

FILDIS

IRC, loob at labas.

- Pag-aangkop rekonstekstuwalisasyon: **Sikolohiyang Pilipino** ni Virgilio Enriquez, **Kasaysayan** bilang “salaysay na may saysay” at “pag uulat sa sarili”; **Dating** bilang pagdadalumat sa estetikang filipino ni Lumbera

- **Pantawang pananaw**- kapangyarihan ng tawa na tumutuligsa at mang-uyam sa mga nasa kapangyarihan; ang tawa bilang kritika.

- **Sagandiwa** (ksama ang kanyang asawa sa pagkatha nito) kalikasan ng araling Filipino bilang multidisiplinari ang lapit, multikultural at multilinggwal ang mga konsiderasyon sa pag-aaral nito. Pasasanga- sanga ng mga talastasang pangkalinangan sa loob at labas ng bansa na may lalim at lawak. Kaisahan ito ng maramihang pakikisangkot tungo sa mapanaklaw at malawakang kapilipinuhan ng sarili't bansa (2004: 167).